

Hessing

toelichting aan de Tweede Kamer zijn daarvan enkele voorbeelden genoemd: thermostaat een graadje lager, waakvlam 's zomers uit, gordijnen 's avonds dicht, leiding-isolatie van de CV, radiatorfolie in de hele woning, tochtstrips, TV niet op de stand-by, etcetera etcetera. Het zijn stuk voor stuk betaalbare activiteiten die bijdragen aan een zuiniger energieverbruik. Ik moet zeggen dat bij de plenaire behandeling in de Tweede Kamer over deze mogelijkheden niet door iedereen lovend en waarderdend is gesproken. Ik denk ten onrechte, naar het mij voorkomt. Wie, bijvoorbeeld, de moeite neemt om in dit jaargetijde 's avonds eens naar een flatgebouw te kijken, ziet dat zeker de helft van de bewoners niet de moeite heeft genomen om de gordijnen dicht te doen. Mijn fractie is ervan overtuigd dat milieubewustzijn in dit land bepaald voor verbetering vatbaar is. Voor diegenen die echt werk willen maken van een milieubewuste levenswijze en dus oprecht kiezen voor energiezuinig gebruik liggen de mogelijkheden binnen bereik.

In ieder geval blijkt uit de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer dat voor huishoudens met een substantieel meer dan gemiddeld energieverbruik de negatieve effecten van de energieheffing afgewend kunnen worden met een besparing van 6% op het energieverbruik. Een besparing van deze omvang heeft effect voor alle inkomenscategorieën. Vooralsnog heb ik geen argument in handen om aan te nemen dat een dergelijke besparing niet tot de mogelijkheden zou behoren.

Overigens verheugt het mijn fractie dat het debat over de winkeltijdenwet in de Tweede Kamer voldoende zondagen als rustpunt heeft opgeleverd, zodat burgers alle tijd hebben om nog eens na te denken over alle mogelijkheden van energiezuinig gedrag.

Voorzitter! Mijn fractie is al met al van oordeel dat een aanvaardbaar beeld ontstaat als wij kijken naar de inkomenseffecten die optreden voor de consumenten. In ieder geval is duidelijk dat de negatieve koopkrachteffecten voor de groep huishoudens met een laag inkomen en een hoog energieverbruik, althans voor 1996, bescheiden zijn. In de nadere memorie van antwoord aan de Eerste Kamer heeft de regering ook aangegeven dat er tijd beschik-

baar is om nader onderzoek te doen en, zonodig, een op deze doelgroep toegesneden beleid te ontwikkelen. Ik denk dat ook op dit punt de tussenrapportage een goed moment kan zijn om daarover duidelijkheid te verkrijgen. Die tussenrapportage wint wel aan gewicht. Dat terzijde.

Ik kom bij het beeld voor de bedrijven. Ook hier zijn plussen en minnen aanwezig. Volledige compensatie is niet mogelijk voor onder meer de horeca en de landbouw. Voor de landbouw is een zeker soelaas voorhanden. De landbouwsector profiteert nadrukkelijk van de lastenverlichting die in het MKB- en het BTW-pakket is neergelegd en van de verruiming van het VAMIL-budget voor investeringen uit de landbouwsector. Overigens, ook de horeca profiteert van het MKB- en het BTW-pakket. In dit verband past nog wel de verwijzing naar de mogelijkheid voor bedrijven om teruggaaf van de heffing te verkrijgen indien meerjarenafspraken gemaakt worden over terugdringing van het energieverbruik.

Voor verschillende categorieën levert de energieheffing dus niet direct een plus op. Nog recent zijn wij, bijvoorbeeld, via Internet benaderd door een verontruste gemeentebestuurder. Eén categorie waarvoor een duidelijke min geldt, wil ik nog voor het voetlicht halen en dat betreft de sportverenigingen. Van de zijde van het NOC/NSF wordt erop gewezen dat de terugsluizing en andere lastenverlichtende maatregelen slechts een beperkt effect hebben voor de sportverenigingen die aangeslagen gaan worden. Volgens het NOC/NSF heeft slechts ongeveer 4% enige baat bij de lastenverlichtende maatregelen. Ook de terugsluismogelijkheden, via de inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en zelfstandigenaftrek, bieden voor 95% van de sportverenigingen geen soelaas, althans volgens het NOC/NSF. Als dat waar is, kan daar een vraagteken bij geplaatst worden. Vandaar graag een reactie op dit punt.

Mijn laatste punt betreft de koppeling van de heffing aan de terugsluis. Gesteld nu dat de heffing een doorslaand succes zou worden, wat wij natuurlijk allen hopen, en dat met name de teruggaafregeling massaal benut gaat worden, dan lopen de opbrengsten van de heffing aanmerkelijk terug. In de memorie

van antwoord aan de Eerste Kamer wordt gesteld dat in dat geval de terugsluizingsmaatregelen aangepast moeten worden. Ik denk dat deze opmerking een nadere toelichting verdient, want tot dusverre had mijn fractie begrepen dat een eventueel tekortschieten van de heffing gecompenseerd zou worden uit de algemene middelen en dat niet direct gesleuteld zou gaan worden aan de terugsluis. Nu rijst dus de vraag op welk moment de regering vindt dat de terugsluizing moet worden bijgesteld. Daarop hoor ik graag een antwoord.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Haze Winkelman, die zijn maiden-speech uitspreekt.

□

De heer **De Haze Winkelman** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De vraag waar wellicht een enkeling benieuwd naar is: gaat de VVD nu voor of tegen een onding stemmen? Maar als u het goed vindt, wil ik toch een iets andere benadering kiezen. Die onding-benadering past ons niet. Daar komt bij dat mijn kennis van de Nederlandse taal niet zodanig is, dat ik precies weet wat in dit verband onder een onding moet worden verstaan. Dit ondanks alle inspanningen van de heer Schuyer, die – naar het lijkt in een vorig leven – mijn docent Nederlands was. Ik heb dus de Van Dale moeten raadplegen: iets dat men onbestaanbaar acht of iets van weinig of geen waarde. Ik denk dat die terminologie niet opgaat, want hoe je ook over het wetsvoorstel moe denken – het is een serieuze zaak – het doel om de CO₂-emissie te verminderen en energie te besparen delen wij allemaal. De uitvoeringstechnische kant van de zaak, vaak een zeer groot probleem, lijkt in dit geval behapbaar en het moet niet uitgesloten worden geacht dat er enigerlei effect zal zijn in het kader van de gestelde doelen. Maar wij hebben bij de schriftelijke voorbereiding al aangegeven grote twijfels te hebben of de eventuele, relatief geringe besparing opweegt tegen de naar onze mening grote te verwachten nadelige gevolgen. Het antwoord op de vraag of wij onze stem al dan niet aan het wetsvoorstel kunnen geven, is pas in een later stadium van deze behandeling te geven. Voor het moment zal het duidelijk zijn dat wij bepaald niet

De Haze Winkelman

positief denken over de energiebelasting. Als ik in de rest van mijn betoog uitga van de situatie dat het wetsvoorstel is ingevoerd en de mogelijke gevolgen, moet dat niet als een vingerwijzing voor ons stemgedrag worden opgevat.

Voorzitter! Zoals een braaf leerling dient te doen, heb ik eens teruggegrepen op het lijst van criteria voor de beoordeling van een wetsvoorstel dat wij in het kader van de beginnerscursus eerder dit jaar hebben gekregen. Ik constateer dat bij het doorlopen van dat lijstje nogal wat vraagpunten op komen. Wat betreft de samenhang doet zich bij consistentie van overheidsbeleid de vraag voor inzake de afweging van de bezuinigingen bij Economische Zaken, juist op dit terrein, en het in gang zetten van dit beleid. Ook de onder dit hoofd vallende langetermijneffecten zijn onduidelijk, nu de regering deze belasting als een eerste, zelfs kleine stap ziet. (Minister De Boer in de NRC van 29 november.) Vervolgens komen wij op de rechtmatigheid en rechtsbeginselen. Ik constateer dat er nog geen zekerheid is of de Europese Commissie de vrijstelling voor de glastuinbouw zou definiëren als een verboden steunmaatregel. Over de doel-middelrelatie sprak ik al even. Ik kom hierop terug, evenals op het punt van de neveneffecten. In ieder geval is snel te constateren dat het wetsvoorstel op verschillende punten door de Eerste Kamer kritisch beoordeeld kan worden.

Voorzitter! Ik gaf al aan dat ook wij energiebesparing en vermindering van CO₂-uitstoot van groot belang vinden, maar de methode moet wel effectief zijn en zonder de schadelijke neveneffecten. De VVD-fractie zet vraagtekens bij het regulerende karakter van de belasting. Daadwerkelijke effecten zie je indien de afnemer een alternatief heeft, zoals bij ongelode benzine en auto's met een katalysator. Dan werkt het prijsmechanisme heel goed. De consument is vaak zelfs bereid, als het om ethische en milieu-aspecten gaat, om een hogere prijs voor lief te nemen. Denk aan veelal duurdere groene wasmiddelen, maar ook aan scharreleieren en scharrelvlees. Al deze voorbeelden hebben gemeen dat de afnemer een keuze kan maken. Alleen dan heeft het prijsmechanisme echt effect. En zo'n keuzemogelijkheid is hier niet aan de orde. Wij vrezen dat deze belasting

leidt tot een gevoel van verarming. Iedereen zal deze belasting direct maandelijks aan den lijve ondervinden, terwijl de terugsluis veel minder herkenbaar is. Het is zeer goed mogelijk dat dit leidt tot een soberder consumptiegedrag en een grotere spaarzaamheid. Daar heeft mijn fractie uiteraard niets op tegen, maar een minder hoge consumptie is slecht voor de economie en de werkgelegenheid. Opnieuw een onzekerheid over de te verwachten effecten.

Als het erom gaat de pro's en contra's af te wegen, moet je in de eerste plaats alle elementen wel kennen. De regering presenteert enerzijds harde cijfers over de te verwachten energiebesparing en verminderde uitstoot, maar anderzijds zien wij dat de nadelige gevolgen deels worden ontkend, soms gebagatelliseerd en worden zij, als ze niet worden ontkend, in elk geval met een veel minder nauwkeurige hardheid gepresenteerd. Dat heeft de discussie tot nu toe naar onze mening wat onevenwichtig gemaakt, omdat naar onze mening de mate van voordelen van het wetsvoorstel – de besparingen – op z'n minst even onzeker zijn als de omvang van een aantal nadelen, die tot nu toe onvoldoende aandacht hebben gekregen. Wij begrijpen heel goed, los van de beter te benoemen nadelen, zoals de per definitie onevenwichtige terugsluis, dat er problemen bestaan om bijvoorbeeld de precieze invloed op het Nederlandse vestigingsklimaat te berekenen of de invloed van de belasting op de waarde van het Nederlandse gas in binnen- en buitenland of op de exploratieactiviteiten in de Noordzee en de echte invloed op de werkgelegenheid. Dat alles kan moeilijk zijn, maar het staat voor mijn fractie wel vast dat er een nadelig effect zal zijn. Wij vinden het van groot belang om juist aan die meer ongrijpbare elementen aandacht te besteden.

Tot onze spijt moeten wij constateren dat de voorliggende plannen met het oog op het vestigingsklimaat in ons land bepaald ongelukkig zijn. Nederland loopt weer eens voor de muziek uit. Hoewel er op Europees niveau momenteel nauwelijks beweging zit om te komen tot een Europese heffing, menen wij toch solitair het nodige te kunnen doen. En dat kan ook, maar wat is de prijs? In de

eerste plaats geeft Nederland een verkeerd signaal naar potentiële investeerders. Nederland staat al bekend om z'n snellere introductie van emissienormen, die bovendien nog scherper kunnen zijn gesteld. Ik noem daarnaast het bestaan van heffingsinstrumenten veelal naast de bestaande convenanten. Het beeld dat Nederland nu een eerste stap heeft gezet, die sowieso zal worden uitgebreid, desnoods solitair of in een beperkte groep van landen, is ongunstig. Minister De Boer doet ook weinig om die vrees weg te nemen. Integendeel, in de eerder genoemde NRC lees ik over de verbreding van de grondslag dat wij stapvoets op weg zijn naar een veel grotere rol van het prijsinstrument, dat de kleinverbruikersheffing een kleine eerste stap is. Daarnaast heeft deze minister gesproken over het Europa van twee snelheden, dus een Europa waarbinnen een beperkte groep landen voorloopt op de rest. In dat laatste geval zal de bedoeling wel zijn om tot een bredere heffingsgrondslag te komen dan in het huidige voorstel het geval is.

Hoewel de regering aangeeft dat voor deze kabinetsperiode met het oog op de gemaakte afspraken een verdergaande belasting van energie er niet meer in zit, zijn dit soort uitlatingen naar onze mening schadelijk voor het vestigingsklimaat. Nederland met zijn extreem open economie als gidsland voor de rest van de wereld, zowel in woord als in daad. Investeerders houden niet van dit soort onzekerheden, zeker niet waar het een zo belangrijk element als energie betreft. Waar investeringen over een lange reeks van jaren moeten worden terugverdiend, is bepaald niet onaannemelijk dat in sommige gevallen de weegschaal naar de andere kant zal doorslaan. De vraag aan de minister van Economische Zaken is of hij onze zorgen deelt.

Er is echter veel meer te zeggen over de Nederlandse "alleingang". In Europees verband was een evenwichtiger en effectievere belasting mogelijk geweest. Geen kunstmatig onderscheid tussen groepen van gebruikers, een bredere heffingsgrondslag, geen concurrentievervalsing, geen nadelige effecten voor ons land en een betere methodiek van heffen, zoals aan het begin van de omzettingketen voordat de primaire energie wordt omgezet. Het is niet voor niets dat andere landen

De Haze Winkelman

alleen in Europees verband een energiebelasting willen invoeren. Om dan toch op nationale schaal een energiebelasting in te voeren brengt automatisch alle gesignaleerde problemen met zich. Met veel kunst- en vliegwerk, om met Ed en Willem Bever te spreken, is de regering erin geslaagd het gebouw te construeren. Gammel is dat echter wel. Die paar jaar vooruitlopen op de troepen kan ons wel eens heel duur komen te staan.

Als deze wet wordt aangenomen is een verdergaande oprekking op de huidige grondslag voor ons niet acceptabel. Ook zijn wij tegen een Europa van twee snelheden met een bredere grondslag dan in het huidige voorstel is verwoord. Bij nieuwe voorstellen op dit terrein zal voor ons een eis zijn dat deze tenminste in Europees verband gerealiseerd worden. Dat geldt voor deze periode en – ik ben geen helderziende – ik vermoed dat de volgende VVD-fractie er net zo over zal denken.

En dan het element dat bedrijven met meerjarenafspraken toch geconfronteerd worden met de belasting. Hoe gering de belasting op de schaal van veel bedrijven ook mag zijn: eerst investeren om minder energie te gebruiken en vervolgens toch meebetalen aan een belasting. Hier komt de betrouwbaarheid van de overheid om de hoek kijken. Daar komt bij dat er een volstrekte onduidelijkheid is wat de intenties van de regering zijn in het kader van de amendementen op de stuk nrs. 13 en 24. Gaat de regering nu in strikte zin een koppeling aanbrengen tussen de eventuele belasting van grootverbruikers voor de eerste 50.000 kWh, met een teruggavemogelijkheid voor verbruikers met MJA's? Of is het de inzet van de regering om ook het gasverbruik daarbij te betrekken?

Voorzitter! Daar zou toch alles voor te zeggen zijn, omdat het niet aangaat eerst afspraken met bedrijven te maken en dan vervolgens toch met een belasting te komen. Voorts zou het, in het kader van de doelstellingen van dit voorstel ook voor bedrijven en instellingen die nog geen MJA hebben afgesloten, een enorme stimulans zijn indien zij geheel vrijgesteld konden worden. Graag vernemen wij, of de regering onze benadering deelt.

Ook komt de concurrentievervalsing nog om de hoek kijken. Terecht stelt de regering, dat om deze reden

het grootverbruik niet onder de belasting dient te vallen. Toch constateren we dat in het midden- en kleinbedrijf nogal wat sectoren in mindere of meerdere mate sterk getroffen worden, en dat terwijl het MKB toch zo'n 21,5% van de nationale export voor z'n rekening neemt. Toch concurrentievervalsing, terwijl dat nu juist niet de bedoeling was?

Voorzitter! Ons land is een belangrijke gasexporteur. Dat maakt het des te belangrijker om te bezien of, en zo ja in hoeverre, zo'n belasting invloed kan hebben op de waarde van het gas in binnenland en/of buitenland. De regering heeft hier geen enkele zorg over; wij wel!

Het lijkt ons zonneklaar dat distributiebedrijven de forse prijsverhoging voor de kleinverbruiker zullen gebruiken als argument om in ieder geval toekomstige prijsstijgingen te beteugelen. Het gat van 1,5 cent dat nog zit tussen de gasprijs en de prijs van huisbrandolie, zal in onderhandelingen door de productiesector moeilijker te realiseren zijn. Of we het nu leuk vinden of niet, zo werken markten nu eenmaal. Door de forse consumentenprijsverhoging ontstaat eerder extra druk in de keten. Wij hebben al geluiden vernomen dat EnergieNed dit argument zeker zal gebruiken.

Een andere kwestie die hier nauw mee verbonden is, betreft de exportopbrengst. Als Nederland moet je je toch wel twee keer bedenken om als belangrijke gasexporteur forse binnenlandse belastingen te gaan leggen op je exportartikel. Landen houden elkaar wel degelijk in de gaten. Dat zien wij het duidelijkst bij benzine, waar natuurlijk de grensstreekproblematiek nog bijkomt. Ook bij de belasting van energie kijken landen naar elkaar, al was het alleen maar om een alibi te hebben om tot prijsverhogingen te kunnen komen als het overheidsbudget daartoe aanleiding geeft. De Gasunie zal dan onder druk komen – net zoals ten aanzien van de binnenlandse markt – om prijsconcessies te doen. Daarbij komt dat landen binnen afzienbare tijd aangesloten zijn op een gasnet van West-Siberië tot Ierland en van Algerije tot Noorwegen. Dat versterkt de onderhandelingspositie ook al niet.

Uit een oogpunt van gasexport is een binnenlandse verhoging dan ook

onverstandig. Die kan uiteindelijk wel eens grote bedragen gaan kosten. In ieder geval veel hogere bedragen dan de 150 mln., die het ministerie van Economische Zaken heeft bezuinigd op het budget voor energiebesparing. De minister van Economische Zaken acht deze risico's niet aanwezig. Wij hebben daarover dan ook een ernstig meningsverschil. Naar onze mening moet het niet uitgesloten worden geacht, dat de kans dat het door mij in dit kader genoemde scenario uitkomt, wel eens groter kunnen zijn dan de door de regering geprognosticeerde besparingen.

Voorzitter! Er komt nog wat bij. Extra opbrengst zou juist zo welkom zijn bij de exploitatie van de zogenaamde marginale velden. Ook de minister van Economische Zaken is bezorgd over deze velden en heeft enige extra maatregelen genomen. De ironie is echter dat de genomen maatregelen waarschijnlijk geen enkel effect zullen sorteren door de veronderstelde negatieve werking van de energiebelasting. Een positief effect van 0,2 tot 0,4 cent valt al snel ruimschoots weg tegen de nadelige effecten. Die marginale velden kunnen niet veel meer hebben. Niet voor niets zijn de afgelopen jaren al tal van bedrijven vertrokken. En dit alles moet toch consequenties hebben voor de nieuwe concessies in de negende ronde?

Ik geef toe, voorzitter, dat niemand spijkerhard kan voorspellen en de exacte bedragen aangeven. Omgekeerd kan ook de minister ons niet aantonen dat de effecten zich niet zullen voordoen. Wij denken dat er zich in ieder geval enig nadelig effect zal voordoen. Naarmate wij meer gelijk zouden krijgen, praten we over honderden miljoenen schade. Dan gaat het verhaal van 2,1 mld. belasting innen en elders minder innen dus niet meer op. Het zal duidelijk zijn, dat dit voor ons een onacceptabel gevolg zou zijn.

Ter zake van de werkgelegenheid waren in eerste instantie de gedachten dat het wellicht mogelijk moest zijn een tweesnijdend zwaard te introduceren: minder energie en meer werk. Dat ideaal blijkt echter niet te verwezenlijken. In het regeringsscenario blijkt een neutraal effect op langere termijn. Dat zich dat neutrale effect zal voordoen, is echter nogal onwaarschijnlijk, omdat dan alles moet meezitten. Geen enkele vertaling van de stijging van

De Haze Winkelman

de kosten van het levensonderhoud in de lonen, geen teruglopende consumptie, geen enkel effect op het vestigingsklimaat en geen effect op de gasprijzen met een koppeling naar de olie en gasbedrijvigheid. De wereld zit niet zo in elkaar, dat altijd alles meezit. De conclusie moet dan ook zijn, dat er op het punt van de werkgelegenheid risico's worden gelopen.

Voorzitter! Wij vinden de terugsluis in de particuliere sfeer evenwichtig. Uit de aard van een keuze voor een energiebelasting met terugsluis vloeit voort, dat huishoudens met een hoog energieverbruik getroffen worden en dat degenen met een laag verbruik wellicht een voordeeltje hebben. Zowel hogere als lagere inkomens met een hoog verbruik gaan er dus op achteruit. Dat gegeven op zichzelf mag naar onze mening geen alibi opleveren om specifieke koopkrachtrepatriatie te gaan overwegen, omdat dan sprake zou zijn van inkomenspolitiek. Het gevolg zou immers zijn om met het oog op een relatief kleine groep – de regering heeft het over 6% van de huishoudens in de laagste inkomensklasse – een op die groep gerichte generieke lastenverlichting door te voeren, die uit de aard der zaak ook op de overige 94% van toepassing is. Inkomenspolitiek is juist bij deze terugsluis tot nu toe zorgvuldig vermeden. Wij hechten eraan dat dit zo blijft.

Problematischer is de terugsluis naar de overige gebruikers. Op zichzelf zijn wij met de regering van mening dat de effecten niet gedramatiseerd moeten worden, omdat de eventuele achteruitgang in een sector wel moet worden gezien in verband met de toegevoegde waarde. Dat neemt echter niet weg dat er de nodige knelpunten overblijven, met name in sectoren waarin niet of nauwelijks van terugsluis kan worden geprofiteerd. Dan hebben wij het, zonder uitputtend te zijn, over de agrarische sector, de horeca, het particulier transport en tal van instellingen in de quartaire sector. De nadelige gevolgen per bedrijf of instelling zijn vaak relatief zwaar. Via de weg van generieke maatregelen is compensatie hier niet mogelijk. Gegeven het feit dat energiebesparing hier nog vaak in de kinderschoenen staat, zou naar ons idee alleen een bevredigende oplossing gevonden kunnen worden in het vrijstellen van de

belasting in het geval van meerjarenafspraken; vrijstelling met inachtneming van de ruime uitleg van het amendement op stuk nr. 13 zoals ik dat eerder heb aangegeven. Via integrale vrijstelling zou ten minste een echte impuls gegeven kunnen worden aan een behoorlijke energiebesparing, maar dat zal uitvoeringstechnisch niet eenvoudig zijn. Bij de huidige MJA's dient per sector minimaal 80% vertegenwoordigd te zijn. Dat is bij de grootindustrie wat makkelijker dan bijvoorbeeld in de horeca. Gezien het succes van de MJA's zijn wij een sterk voorstander van deze weg, ook bij het MKB. Deze weg dient echter wel begaanbaar te zijn. Een eis van een dekkingsgraad van 80% lijkt ons dan ook te hoog. Ook zou deze regeling naar onze mening moeten gelden voor instellingen in de quartaire sector. Ook daar is tenslotte nog veel te besparen. Hoe wil de regering daarmee omgaan?

Voorzitter! Evaluatie lijkt zo langzamerhand wel een toverwoord, als zouden tal van negatieve effecten naderhand gerepareerd kunnen worden. Met tal van recente wetten is de evaluatie steeds meer naar voren gehaald als een doekje voor het bloeden. Dat kan niet anders dan op teleurstellingen uitlopen. Toch zal ik er wat over zeggen. Het spreekt voor zichzelf dat de evaluatie moet worden uitgevoerd door een onafhankelijk instituut en dat de opdracht snel gegeven moet worden. Naast het effect op het energiegebruik door de gebruikers en de relatie energiegebruik, inkomen en terugsluizing zijn wij van mening dat het effect op de ontwikkeling van duurzame energie meegenomen moet worden. Ook zouden wij het op prijs stellen als de door mij gevreesde effecten op de waarde van het gas in binnen- en buitenland. Daarbij dient ook de eventuele invoering van energiebelasting in andere Europese landen te worden meegenomen.

Voorzitter! Ik rond af. Hoewel wij in algemeenheid zeker niet tegen een verschuiving van directe naar indirecte belastingen zijn, is dit voorstel in zijn uitwerking een minder gelukkig voorbeeld. De pijn zit niet in de uitvoeringstechnische kant van de zaak – die is overzichtelijk – maar in het te geringe effect bijvoorbeeld in vergelijking met de MJA's, de grote risico's, de solitaire positie van Nederland en problemen

bij de terugsluizing. Wij wachten met belangstelling het antwoord van de regering af, alsmede het standpunt van andere fracties. In onze fractie zullen wij ons vervolgens beraden op ons uiteindelijke standpunt.

De **voorzitter**: Mag ik u als eerste gelukwensen met deze maiden-speech? U brengt deskundigheid in op het gebied van de rijksbelastingen, maar ook kennis vanuit de praktijk van het bedrijfsleven. U was al vroeg politiek actief vanuit de overtuiging die de afgelopen decennia niet overal even levend was, dat maatschappelijke processen beïnvloedbaar zijn en beïnvloed kunnen worden via politiek en overheid. Daarom vindt u dat mensen uit het bedrijfsleven ook in de politiek actief moeten zijn, en in hun werk niet al te veel "gestraft" moeten worden voor die politieke activiteiten. Van het nut van de Eerste Kamer voor de zorgvuldigheid van wetgeving bent u overtuigd. Die zorgvuldigheid wordt in het gemeen overleg tussen regering en in dit geval de Eerste Kamer getoetst. Daaraan heeft uw maiden-speech ongetwijfeld een bijdrage geleverd. Ik wens u van harte geluk.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Zijlstra** (PvdA): Voorzitter! Bij deze belangrijke etappe in de belastingwetgeving wil ik beginnen met een terugblik op de wordingsgeschiedenis van wat nu kennelijk de vergroening van het fiscaal stelsel heet. Welnu, die vergroening gaat niet over rozen. Een consistente lijn is nauwelijks te ontdekken, en vooral in de Eerste Kamer is daar steeds de vinger op gelegd. Collega Ginjaar speelde daarin altijd een belangrijke rol. Van WABM naar belasting op milieugrondslag, van bronheffing naar belasting op het eindverbruik. Van een belasting, die aangewend moest worden om de euvelen van de milieuvervuiling weg te nemen tot een heffing, die in de eerste plaats de algemene middelen moest voeden en die in de derde fase, die van dit wetsvoorstel, zelfs naar de contribuabelen wordt teruggedrukt. Met en zonder grootverbruik van energie, dicht bij de systematiek van een eventuele Europese heffing en